

KIRGIZİSTAN-TÜRKİYE MANAS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİNİN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ*

ASSESSMENT OF KYRGYZ-TURKISH MANAS UNIVERSITY UNDERGRADUATES' ENTREPRENEURSHIP ORIENTATIONS BY SOCIO-DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS

Doç. Dr. Lutfiye ÖZDEMİR¹

ÖZET

Bu araştırma, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerinin girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkilerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla evren olarak alınan Manas Üniversitesi öğrencilerinin 581'i örnekleme oluşturmuştur. Veri sözkonusu örnekleme üzerinden anket yöntemiyle toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin güvenilirliği (Cronbach's Alpha) %825 çıkmıştır. Araştırmada veriyi değerlendirmede; frekans analizi, faktör analizi, bağımsız örnekleme t-testi ve tek yönlü ANOVA kullanılmıştır. Sonuç olarak sosyo-demografik özelliklerin; saldırgan rekabetçiliği, yenilikçiliği, proaktif davranışı, risk almaya, bağımsızlığı, öz-yeterliliği, başarıya ihtiyacı, içsel denetim odağını ve yaratıcılığı etkilediği bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Girişimcilik Eğilimi, Sosyo-Demografik Özellikler, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi.

Jel Kodları: L26, L53.

ABSTRACT

This research has aimed to determine the effects on entrepreneurship orientation of Kyrgyz-Turkish Manas University undergraduates' socio-demographic characteristics. Therefore, Manas University has constituted the population of the research. 581 undergraduates from this university have comprised of the sample. Data was collected using a questionnaire over the sample. The reliability of the scale used as data collection tool was concluded to be 825%. Frequency analysis, factor analysis, Independent-Samples t-test, and one-way ANOVA was used on evaluation of the survey data. As a result, it was found that the socio-demographic characteristics affected aggressive competitiveness, innovation, proactive behavior, risk-taking, autonomy, self-efficacy, need for achievement, internal control focus, and creativity.

Key Words: Entrepreneurship, Entrepreneurship Orientation, Socio-Demographic Characteristics, Kyrgyz Turkish Manas University.

Jel Codes: L26, L53.

1. GİRİŞ

Çağdaş uygarlığın gelişmesinde önemli bir yere sahip olan girişimcilik, neredeyse hemen her dönem için stratejik değerini korumaktadır. Çünkü girişimcilik geçmişte olduğu gibi günümüzde de ekonomik kalkınmanın, istihdam yaratmanın ve sosyal gelişmenin itici gücüdür. Girişimcilik, aynı zamanda ulusal sorunların çözümü açısından da önem arz

* Bu çalışma, 17-18 Eylül 2013 tarihinde St. Petersburg'ta yapılan 'International Conference on Eurasian Economies' konferansında sunulan bildirinin düzeltilmiş ve genişletilmiş şeklidir.

¹ İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, lutfiye13@hotmail.com

etmektedir. Çünkü ülkelerin içinde buldukları krizlerin ve işsizlik sorunun çözümlenebilmesi, girişimsel çabalarla sağlanabilmektedir.

İçinde bulunduğumuz bilgi çağında girişimciliğin önemi ve etkisi daha da artmaktadır. Çünkü bu çağda ekonomik değerler yaratma kaynağı ve yeteneği, fiziki güçten uzaklaşıp tamamen bilgi gücüne geçmektedir. Bu dönemde bilim ve teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmeler, toplumların yapısını hızla değiştirirken girişimciliğin ekonomik değerini ve önemini artırmaktadır. Bu bağlamda bireysel yeteneğe ve bilgiye dayalı girişimcilik faaliyeti ön plana çıkmaktadır.

Girişimcilik geçiş ekonomilerinde özellikle önemli olan bir konudur (Chelariu vd., 2008). Çünkü devletçi ekonomiden piyasa ekonomisine geçildiğinde karşılaşılan sorunlar olarak; yoksulluğun ortadan kaldırılabilmesi, ekonominin canlandırılabilmesi girişimciliğin harekete geçirilmesine bağlıdır. Daha spesifik olarak ele alınacak olursa, yüksek enflasyon, işsizlik ve aşırı borç yükü gibi sorunları çözümleyebilme ve yeterince gelişmemiş olan ülke sanayisini canlandırabilmek için girişimciliğe önem vermek gerekmektedir. Bu bağlamda bilgi donanımlı genç girişimcilere duyulan ihtiyaç ortadadır. İşte bu araştırmayı yapmaktaki amaç, potansiyel girişimci adayları olarak genç girişimcilerin ortaya çıkmasına katkıda bulunabilmektir. Bu nedenle üniversiteye adımını atan her öğrenciye bir girişimci gözü ile bakmak ve onlara içinde yaşadıkları çevrenin çeşitli konulardaki potansiyellerinin farkına varabilecekleri bilgi ve becerilerle donatmak, yaratıcılığı bastırılmayıp özendirilmiş insanlar olarak yetişmelerini sağlamak büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda söz konusu araştırmada Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini sosyo-demografik özellikler açısından irdelemek ve böylece öğrencilerin kişisel ve ailesel özelliklerinin, demografik niteliklerinin ve alınan girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerinde bir etkisinin olup/olmadığını saptamak amaçlanmıştır.

Girişimcilik eğiliminde yaygın olarak araştırılan boyutlar; risk alma ve yenilikçiliktir. Bu araştırma, girişimcilik eğilimini daha kapsamlı olarak ele alıp önceki araştırmalarda tam olarak irdelenmeyen proaktiflik, özerklik, öz yeterlilik, içsel denetim odağı, dışsal denetim odağı ile birlikte yenilikçilik, risk alma ve yaratıcılık boyutlarını sosyo-demografik özellikler açısından irdelemektedir. Diğer araştırmalardan farklı olan başka bir yönü de araştırmanın bir uluslararası üniversite niteliği taşıyan Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde Kırgızca ve Türkçe olarak uygulanmış olmasıdır. Araştırmada sosyo-demografik özelliklerin girişimcilik eğilimi üzerinde etkisinin olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda istatistiki olarak Cronbach's Alpha, frekans dağılımları, faktör analizi, bağımsız örneklem t-testi (Independent Samples T-Test) ve bağımsız Örneklem İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır. Araştırmada öncelikle teorik bilgi olarak girişimcilik, girişimcilik eğilimi ve girişimcilik eğiliminin boyutları ele alınmış daha sonra araştırmanın amacı, yöntemi ve hipotezleri hakkında bilgi verilerek ulaşılan bulgulara değinilmiş ve son olarak bu bulgulara dayanarak sonuç açıklanmıştır.

2. GİRİŞİMCİLİK SÜRECİ

Son on yıldır girişimcilik konusuna duyulan ilgi giderek artmaktadır. Ulusal düzeyde girişimcilik ekonomik büyümenin, yeni iş alanları açmanın ve yeniliğin önemli bir lokomotif olarak görülebilir. Ekonomi alanında ilk kez 18. yüzyılda Fransız ekonomist Richard Cantillon tarafından kullanılan girişimcilik kavramına ilişkin literatürde genel kabul görmüş bir tanım yoktur. Buna karşın, girişimcilik esas olarak risk taşıyan ve değer yaratan kişisel fırsatçı bir faaliyeti ifade eder ve girişimcilik önemli bileşenlerin biri olan

yenilikle güçlü bir şekilde ilişkilendirilir. Girişimcilik, kaynakları yeni kombinasyonlarda birleştirme ya da yenilik yapma, fırsatların peşinden koşma, gerekli kaynakları bir araya getirme, risk alma, kar peşinde koşma ve değer yaratmayla ilgili bir kavramdır. Bütün bunlar yeni kurulan bir firmada yapılabileceği gibi kurulu bir organizasyonda da gerçekleştirilebilir. Sık atıfta bulunulan bir girişimcilik tanımı da; fırsatlardan yararlanabilmek amacıyla kaynakları tek bir havuzda bir araya getirerek değer yaratma sürecidir. Kişiler, kurulu bir organizasyonda girişimsel davranışlarda bulunarak değer yaratabilirler. Bu durumda, girişimcilik, başarının, büyümenin ve sürdürülebilir rekabetçi üstünlüğün bir itici gücü olarak düşünülebilir (Kraus, 2013; Ercan vd., 2009). Latince'de "intare" kökünden türeyen girişimci kavramı, İngilizce'de enter (giriş) ve pre (ilk) kelime köklerinden gelmekte ve *entrepreneur* yani ilk girişen, başlayan anlamını taşımaktadır (Korkmaz, 2000:163). Doğrudan girişimsel süreçle ilgili olan girişimcilik, girişimcinin halihazırda yaptığı iş olup, girişimsel süreç ise "girişimcinin ne ile meşgul olduğunu anlatır (Arıkan, 2004: 45-46). Kao'ya (1989: 91) göre de girişimcilik, işle ilgili fırsatları tanıma, bu fırsatları değerlendirmek için uygun bir risk yönetimini gerçekleştirme ve sonuca ulaşabilmek için gerekli olan iletişim ve yönetim becerileriyle değer yaratma sürecidir. Pazarlama bağlamında değerlendirildiğinde, girişimcilik, düşüncelerin ortaya konulması, onların ürün veya hizmete dönüştürülmesi ve daha sonra bunları pazara sunabilmek için girişimde bulunma faaliyetidir (İrmiş, vd., 2010: 11). Girişimcilik konusu sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçildiğinde daha fazla önem kazanmıştır. Çünkü bilgi toplumuna geçildiğinde, insanın fiziki gücünün ekonomik değeri azalmış ve düşünce üstünlüğü, bilgi üretmek kısaca beşeri sermayenin ekonomik değeri büyük bir hızla artmıştır (Müftüoğlu, 1997:2).

3. GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ (GE)

Firmaların yaşları, büyüklükleri ve faaliyet gösterdikleri sektörler her ne olursa olsun bugün GE neredeyse tüm şirketler için önemi giderek artan bir konu olmuştur. Çünkü GE, ekonomik büyümenin ve firma başarısının en önemli itici güçlerden biridir (Kraus, 2013). Ekonomik gelişimi teşvik eden GE (Knight, 1997), özellikle ekonomik koşulları zayıf olan ülkelerde daha büyük önem arz etmektedir. Çünkü GE, firmaların performans gösterebilmelerini sağlamaktadır. Bu nedenle GE'nin örgütsel büyüme üzerinde de önemli bir etkisi vardır (Chen vd., 2013).

GE'ni kavramsal olarak incelediğimizde, eğilim kelimesi TDK sözlüğünde bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelme olarak açıklanmaktadır (TDK, 2013). GE ise kişinin yeni bir girişimde bulunma yönündeki yatkınlığını ifade eder (Chelariu vd., 2008). İşletmeler açısından ele alındığında, GE üst kademedeki yönetimin hesaplı riskler üstenebilme, yenilik yapabilme ve proaktif davranışlar sergileyebilme yatkınlığını gösterir (Todorovic vd., 2011). Bu nedenle GE genelde yenilikçilik, proaktiflik ve risk alma konusunda üst yönetimin stratejisine gönderme yapar (Poon vd., 2006). GE üniversite öğrencileri açısından düşünüldüğünde ise potansiyel girişimci kavramı ile karşılaşırız. Potansiyel girişimci kişilerin kendilerini girişimsel davranışa sevk edebilecek özelliklere, becerilere ve isteklere sahip olmasını tanımlamak için kullanılmaktadır (Chelariu vd., 2008).

Çocukluktan başlayarak, yetişkinlik döneminin sonuna kadar kişinin gelişimi üzerinde etkili olan faktörlerin her biri girişimcilikte de etkilidir. Girişimciliği etkileyen ve kişilerin girişimci olma ya da olmama kararlarını belirleyen bu faktörler; aile desteği, finansman olanakları, devlet destekleri, yetiştirme ve eğitim (Arıkan, 2004) gibi psikolojik, sosyal ve ekonomik etkenler olarak ifade edilebilir. Hatta doğru bir girişimci ruhunun nasıl ortaya

çıkarttığı araştıran çalışmalar; iş, dini geçmiş, olgunlaşma ile ırk, eğitim ve cinsiyet gibi sosyo-biyolojik etkenlerin girişimciliğin ortaya çıkmasında etkin olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda eğitimin de özellikle üniversitelerde verilen eğitimin gençlerin girişimciliğe bakış açılarını etkilemede önemli olduğu düşünülmektedir (Börü, 2006:13).

GE'nin çok sayıda boyutları olmasına karşın, pek çok araştırma, genellikle en önemlileri olarak kabul edilen yenilikçilik, proaktiflik ve risk alma boyutlarına odaklanmaktadır (Chen vd., 2013; Chelariu vd., 2008; Kraus, 2013; Covin vd., 1991; Poon vd., 2006). Daha tutarlı sonuçlara ulaşabilmek amacıyla çalışmamızda bu boyutlara ek olarak saldırgan rekabetçilik, özerklik, başarıma ihtiyacı, denetim odağı ve yaratıcılık boyutlarına da değinilmektedir.

4. GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNİN ÖĞELERİ

Girişimcilik eğilimi dokuz alt boyut açısından irdelenmektedir (Özdemir, 2013: 618).

4.1. Yenilikçilik Ögesi

Yenilik, yeni bir düşünceyi pazarlanabilir bir değere dönüştürebilecek yapının kurulmasını ve bu yapının sürdürülmesini (Zahra, 1995; 1998) ifade etmektedir. Literatürde girişimcilik eğilimi çoğunlukla yenilikçilikle ilişkilendirilir (Covin vd., 1991; Knight, 1997; Zahra, 1995). Brenkert (2009) de yeniliği firmanın yeni ürün ve hizmet geliştirmeyi amaçlayan yeni düşünceleri desteklemesi ve yaratıcı süreçleri teşvik etmesi olarak tanımlamaktadır. Firma yeni ürün ve hizmet geliştirdiğinde ve bunları pazara sunduğunda, kolayca rekabet üstünlüğü sağlayabilmektedir. Yenilik yeni ürün ve hizmet getirebilmek amacıyla firmayı yeni teknolojiyi kullanma yönünde harekete geçirebilmektedir (Chen ve Hsu, 2013). Firmalar yeni ürün ve hizmet getirme yönünde çaba harcadıklarında, deneyimle meşgul olma ve yaratıcı düşünme eğilimleri gelişmektedir (Chen vd., 2013). Son olarak yenilikçilik sürecinde yaratıcılığın sonucunda ortaya çıkan yeni ya da iyileştirilmiş ürünlerin, hizmetlerin ve süreçlerin ticareti gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda yenilikçilik süreci, girişimsel davranış ile birleştiğinde, uzunca bir zaman süresine gereksinim duymaktadır (Kraus, 2013). Görüldüğü gibi, yenilikçilik girişimciliğin temelini oluşturan en önemli araçlarından biridir. Girişimcinin yarattığı yenilik ya da yeni düşünceler rekabet ortamında işletmeyi başarıya taşımaktadır. Bunun farkında olan girişimci, gerekliliklerini mutlaka yerine getirerek, yeni yönetim biçimi, yeni düşünceler, yeni teoriler veya yeni icatları uygulamaya koymaktadır. Sonuç olarak yenilik, yaratıcı düşüncelerin başarılı bir şekilde uygulanması ve sonuçlandırılmasıdır (Çetin, 2011).

4.2. Proaktiflik Ögesi

Reaktifliğin karşıtı (Knight, 1997) olarak proaktiflik, geleceği ön görerek ve yeni iş fırsatlarını teşvik ederek inisiyatif almaktır (Brenkert, 2009). Proaktiflik, rakipleri geçebilmek amacıyla rekabetçi önceliklerin ve amaçların peşinde koşarak atılan olma anlamına da gelmektedir (Zahra, 2008). Bu nedenle proaktif davranışlar gösterildiğinde, rekabet üstünlüğü elde edebilmek amacıyla müşterilerin gelecekteki ihtiyaçlarıyla ilgili yeni fırsatlar arama üzerine odaklaşılır (Chen vd., 2013). Örgütsel açıdan değerlendirildiğinde, proaktiflik firmaların müşterilerinin gelecekte ilgili gereksinimlerini önceden tahmin etmeleri ve rakiplerine karşı üstünlük sağlayabilecek yeni mal ve hizmetler üretmeleridir. Proaktif firmalar, rekabet yeteneklerini zenginleştirebilmek amacıyla ortaya çıkan fırsatları kullanırlar (Chen vd., 2013). Girişimci bireylerin proaktif olması; fırsatlara odaklanmaları, olayları henüz tatmin edilmemiş gereksinimler olarak görebilmeleri, pazarı ve pazardaki boşlukları görüp hangi yeni ürün konseptlerini geliştirilebileceklerini kararlaştırmaları ve

tüm bunları sürdürülebilir rekabet üstünlüğü yaratabilmek için kullanmaları şeklinde açıklanabilir (Çetin, 2011). Sonuç olarak, proaktiflik, gelecekteki talebi öngörerek rekabette önde kalabilmek için fırsat arama davranışını ifade eder (Kraus, 2013).

4.3. Saldırgan Rekabetçilik Ögesi

Saldırgan rekabetçilik, kişilerin rakiplerine karşı daha üstün bir konuma gelebilmek (Brenkert, 2009) ve onlara egemenliklerini kabul ettirebilmek amacıyla bilinçli olarak alışılmadık yöntemlerle "rakibi yok etme" istek ve eğilimine işaret eder. Bu eğilimin temelinde; rakiplerin alt edilmek istenmesi, onların düşman olarak görülmesi ve onlarla barışçıl bir ortamda yaşanmak istenmemesi istekleri vardır. Girişimcilik eğilimi açısından incelendiğinde, saldırgan rekabetçilik potansiyel girişimci adayları olarak öğrencilerin kendilerini değerlendirebilmek amacıyla rekabetten hoşlanmalarına ve başarılı olmak için gayret göstermelerine bağlanabilir.

Saldırgan rekabetçilik işletmeler açısından değerlendirildiğinde, girişimci işletmelerin dinamik pazarlarda değişen müşteri isteklerini ve beklentilerini karşılayabilmek amacıyla pazardaki tehditlerin üstesinden gelecek eylem ve varlıklarını sürdürebilmek adına oldukça gözü pek rekabetçi davranışlar sergilemeleridir (Covin vd., 1991). Söz konusu rekabetçi davranışlar sıklıkla, rakiplerin eylemlerine doğrudan karşılık verecek biçimde saldırgan fiyat rekabeti, yeni ve üstün bir sunumla pazara giriş, bir rakibi hızlı bir biçimde kopyalayarak izleme, hızlı bir biçimde müşteri farkındalığı yaratmak amacıyla yüksek reklam maliyetlerine katlanma ve kâr marjlarından fedakârlık etme ve alışılmadık sürpriz taktikler geliştirme veya finansman, satış sonrası hizmet, garanti, fiyat, ürün kalitesi ve benzeri rekabet unsurlarına odaklanma biçimindedir. Özetle, rekabetçi davranışların özünde, işletmelerin kendilerini rakipleri ile karşılaştırarak kaynaklarını hızlı bir biçimde harekete geçirmesi ve rakibe saldırı amacıyla rakibin zayıf yönleri hakkında bilgi biriktirmesi vardır.

4.4. Risk Alma Ögesi

Tüm örgütsel faaliyetlerde birtakım etkileri bulunan risk ve risk alma kavramları, girişimcilik sürecinin temelini oluşturmaktadır. Kraus'a (2013) göre, risk alma gerek kişisel gerekse örgütsel düzeyde hem büyük fırsatlar hem de büyük başarısızlıklar getirebilecek faaliyetleri ele alır. Girişimsel yapı içinde risk alma, tedbirsizce değil hesaplı ve kontrollüdür. Risk alma eğilimi ise kişinin riskli durumlarla karşı karşıya kaldığında riski göze almak yönünde davranış gösterme eğilimidir (Keleş vd., 2012). Risk girişimcilik sonucu girişimcinin istediği sonuçları elde edebileceği gibi hayal kırıklığı yaşama durumuyla da karşılaşabileceğini ifade eder. Girişimci bu durumu ortadan kaldıramaz. Önemli olan hesaplanabilir ve kabul edilebilir bir düzeyde risk almaktır (Kraus, 2013). Çünkü girişimciliğin doğasında kazanmak ya da kaybetmek vardır. Kuşkusuz hiçbir girişimci kaybetmek için bir işte başlangıç yapmaz. Ancak kazanmak için, kaybetme olasılığı da dikkate alınmalıdır (Akdemir, 1996:86). Risk alma eğilimi olan girişimciler firmanın önemli kaynaklarını sonuçları bilinmeyen belirsiz endüstrilere yatırım yapmak isteyebilirler ve hatta örgütü bu yönde teşvik ederler (Chen vd., 2013).

4.5. Bağımsızlık (Özerklik) Ögesi

Özerklik, kişilerin önemli kararları vermede ve fırsatların peşine düşmede bağımsız olarak hareket edebilme serbestliğidir (Brenkert, 2009). Özerk olan bir kişi bir düşüncüyü ya da vizyonu ortaya koymada ve uygulamada bağımsız olarak hareket edebilir. Genel olarak fırsatları kovalamada kendi kendini yönlendirme anlamı taşıyan özerklik kavramı, dar anlamda, iş tasarımı çerçevesinde iş özelliğinin ve iş metodlarının seçilmesi ile iş programı üzerindeki kişisel kontrol derecesini göstermektedir (Kurt vd., 2006).

4.6. Öz Yeterlilik Ögesi

Luszczynska ve arkadaşları (2005) öz yeterliliği, "zor ve belirsiz görevleri yapabilme ve özel gereksinimleri olan zorluklarla baş edebilme konusunda kişinin kendi yetkinliklerine olan inancı" şeklinde tanımlamaktadır. Diğer yandan öz yeterlilik, "kişinin belli görevleri ve davranışları yapabileceğine olan inancı" olarak tanımlanmaktadır (Salas vd., 2001). Öz yeterlilik algısı kişilerin girişimcilik süreçlerinde göstermeleri gereken yüksek performansın bir açıklayıcı faktörü olarak görülebilir. Öz yeterlilik algısı yüksek kişiler, meydan okuyucu amaçlar planlama eğiliminde olan, zor ve stresli koşullar altında dahi amaçlarına ulaşma konusunda istikrarlı olan, başarısızlıkla karşılaştıklarında, hızlı bir şekilde toparlanabilen (Hmieleski vd., 2008), daha yüksek düzeylerde kişisel inisiyatif gösterebilen (Speier vd., 1997) ve daha uzun dönemli bakış açılarıyla hareket edebilen kişilerdir (Heckhausen vd., 1995). Karşıt olarak öz yeterlilik algısı düşük olan insanlar, kişisel inisiyatif alamamakta, meydan okuyucu durumlardan kaçma eğilimine girmekte ve engellerle karşılaştıklarında hızlı bir şekilde çekilmektedirler (Speier vd., 1997). Ayrıca yapılan bazı çalışmalarda öz yeterlilik algısının artması ile girişimcilik davranışları arasında aynı yönlü ilişkiler elde edilmiştir (Poon vd., 2006; Hmieleski vd., 2008). Bu bakımdan kişisel başarıyla yakın ilişkisi bulunan öz yeterlilik algısı, kişilerin girişimcilik süreçlerindeki davranışlarında rolü olduğu değerlendirilen önemli bir kişilik özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.7. Başarma İhtiyacı Ögesi

Girişimcilik eğilimini etkileyen önemli bir faktör olarak başarma ihtiyacı, kişisel başarıya ulaşabilmek için daha iyisini yapma isteğini ifade eder. Başarma ihtiyacı yüksek olan kişilerin başarıya ulaşabilme yönünde daha istekli olmaları, onların girişimcilik eğilimlerinin daha yüksek olmasına neden olmaktadır (Poon vd., 2006). Dolayısıyla yüksek başarma ihtiyacı bireyleri bir girişimsel faaliyette bulunmaya sevk etmekte ve bu faaliyetin sonucunun başarılı bir şekilde son bulması için uğraş vermektedirler (İşcan vd., 2011). Çünkü başarma ihtiyacı, başarıya ve mükemmelliğe ulaşmak için kişiyi mücadelecilik olmaya iten güçtür. Sonuç olarak, başarma ihtiyacı; insanları girişimcilik sevk etmekte, kontrollü riskleri üstlenmeye yöneltmekte, sorun çözme becerisini geliştirmekte ve amaçların belirlenmesine katkıda bulunmaktadır.

4.8. Denetim Odağı Ögesi

Denetim odağı kavramı bilim adamları tarafından içsel ve dışsal denetim odağı şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre, kişiler başlarına gelen iyi veya kötü olayların sebeplerini algılama bakımından farklılaşmaktadırlar. Kişilerin, yaşadığı olayları nelerin kontrol ettiğine dair inancını ifade eden (Strauser vd., 2002) bu kavrama göre, eğer kişiler başlarına gelen olayların ve sonuçların kendilerinin değil, kader, şans ve talih gibi dışsal ve çevresel olayların belirleyebileceğine inanıyorlarsa (Chelariu vd., 2008), bu algılama dışsal denetim odağına işaret etmektedir. Buna karşılık eğer kişiler başlarına gelen olayları ve durumları kendi davranışlarının bir sonucu olarak algılıyorlarsa, kişinin sahip olduğu bu inanç içsel denetim odağı olarak belirtilmektedir (Solmuş, 2004). İçsel denetim odağına sahip kişiler, çevresel koşulları değiştirme konusunda daha fazla adım atmakta, yeteneklerine, başarıya ya da başarısızlıklarına daha fazla önem vermektedirler. Girişimcilik süreçlerinde bu kişilik özelliklerinin etkisi olduğu belirtilmektedir. Özellikle içsel denetim odağına sahip kişiler, elde ettikleri ödüllerin ve başarıların, kendi davranışlarının bir sonucu olduğuna inanmaktadırlar. Bu bağlamda içsel denetim odaklı kişiler, girişimcilik süreçlerinde daha azimli olmakta ve arzu edilen sonuçlara ulaşma yönünde daha fazla çaba sarf edebilmektedirler. Bunun aksine dışsal denetim odaklı kişiler ise, pasif tutumlar takınarak elde edecekleri sonuçlarda kendi tutumlarının ve davranışlarının bir rol

oynayabileceğine inanmayarak; bu süreçlerde başarısız olabileceklerdir. İçsel denetim odağı yüksek olan kişilerle düşük olanlar karşılaştırıldığında, içsel denetim odağı yüksek olan kişiler, değerli sonuçları elde edebilme yönünde daha fazla çaba harcamakta ve bu konuda daha istikrarlı davranmaktadırlar; çünkü onlar sonuçları denetleyebileceklerini hissetmektedirler. Gösterilen büyük çaba ve sabır, genellikle bu kişileri daha önemli başarılarla götürebilmektedir (Poon vd., 2006). Bu doğrultuda yapılan araştırmalar girişimcilik davranışları ile denetim odağı arasında benzer bir ilişkiyi ortaya çıkarmıştır. Buna göre, içsel denetim odaklı kişilerin girişimcilik süreçlerinde daha başarılı oldukları; dışsal denetim odaklıların ise bu başarıyı yakalayamadıkları belirlenmiştir. Aynı biçimde Chelariu ve arkadaşları (2008) da öğrenciler üzerine yaptıkları bir araştırmada, içsel denetim odağı inancının girişimcilik eğiliminin artmasında önemli bir açıklayıcı olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Ayrıca bu araştırmacılar, içsel denetim odağı ile girişimcilik eğilimi arasında pozitif bir ilişki olduğu bulmuşlardır.

4.9. Yaratıcılık Ögesi

Bağımsız bir güç olarak yaratıcılık ve yeni düşüncelere yürekten bağlılık; yeni ya da mevcut ürün ve hizmetlerle yeni veya kurulu piyasalara girebilmek için önemli bir güçtür (Brenkert, 2009). Yaratıcılık kavramının en kabul görmüş tanımlarından biri, her alanda yeni ve yararlı düşüncelerin üretilmesi sürecidir (Amabile vd., 1996:1154). Bu süreç, ya önceden var olan düşüncelerin geliştirilmesi ya da özgün bir bileşiminin sağlanması şeklinde gerçekleşir (Eren, 1982:17). Her yeniliğin ve icadın kökeninde yaratıcılıkla elde edilmiş düşünceler vardır. Ancak yaratıcılık sonucu elde edilen düşünceler her zaman sorunların çözümünde uygulanabilirlik niteliği taşıyabilir (Eren, 1982:17).

5. ARAŞTIRMANIN AMACI, YÖNTEMİ VE HİPOTEZLERİ

5.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini sosyo-demografik özellikler açısından değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda potansiyel girişimci olarak tanımlanan üniversite öğrencilerinin "vatandaş oldukları ülkenin, büyüdükleri yerin, anne/babalarının eğitimlerinin, kardeş sayısının, ailenin kaçınıcı çocuğu olduklarının, aile gelirinin, ailede girişimci olup/olmadığının, cinsiyetin, okudukları fakültenin/yüksekokulun, kaçınıcı sınıfta olduklarının, akademik not ortalamalarının ve girişimcilik dersi alıp/almamalarının" girişimcilik eğilimi üzerinde bir etkisinin olup/olmadığı ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır.

5.2. Araştırmanın Yöntemi ve Örneklem Kümesinin Seçimi

Araştırmada veri toplama aracı olarak yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. Anket 2013 yılında Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencilerine uygulanmıştır. Üniversitenin güncel Web sitesinden alınan bilgiye göre, 2013 yılında Manas Üniversitesi'nde toplam olarak 4.026 öğrenci eğitim görmektedir. Bu ana küleden kolayda örneklem yöntemi ile seçilen 800 öğrenciye uygulanan ankettten, analize uygun 581 tanesi değerlendirmeye alınmıştır. Büyükköztürk vd.'ye (2011: 98) göre, 4.000 kişiden oluşan bir evren için sapma miktarı .05 olduğunda, örneklemin büyüklüğü 351 kişiden oluşmakta ve böylece bu araştırmanın örneklem büyüklüğünü oluşturan 581 kişi, anakütleyi temsil etmekte ve örneklem ana kütleinin %14'ünü yansıtmaktadır. Çalışmada öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ölçmek amacıyla Johnson'un (2011) "Girişimcilik Eğilimi Ölçeği" kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan anket formu; iki bölümden, 57 sorudan oluşmaktadır. Anket formunun birinci bölümünde literatür taraması sonucunda oluşturulan 15 tane sosyo-

demografik özelliklerle ilgili soru yer almaktadır. İkinci bölümde öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ölçmeye yönelik 42 tane Likert Ölçeği ifadesi bulunmaktadır. Bu sorular, girişimcilik eğiliminin öğeleri olarak yenilikçilik, proaktiflik, saldırgan rekabetçilik, risk alma, bağımsızlık, öz yeterlilik, başarıma ihtiyacı, denetim odağı ve yaratıcılık boyutlarını ölçmeye yöneliktir. Anket Kırgızca ve Türkçe hazırlanmış olup öğrencilerin arzularına göre istedikleri dilden form verilmiştir. Öğrencilerden anketi "1=hiç katılmıyorum-5=tamamen katılıyorum" şeklinde 5'Likert ölçeğine göre doldurmaları istenmiştir. Olumsuz olan onbeş ifadenin veri girişi tersten kodlanmıştır. Toplanan veriler SPSS 21 programına girilmiş ve ölçeğin güvenilir olup/olmadığını ölçen Cronbach's Alpha değerinin .825 olduğu saptanmıştır.

Çalışmada kullanılan ölçekte yer alan boyutlar açıklayıcı faktör analizi kullanarak belirlenmeye çalışılmıştır. Hipotezlerin testine yönelik olarak, vadede oldukları ülke, ailede girişimci olup/olmama, cinsiyet ve girişimcilik dersi alıp/almama değişkenlerine bağımsız örneklem t-testi (Independent Samples T-Test) ve diğer sosyo-demografik değişkenlere ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi (One-Way Anova) uygulanmıştır.

5.3. Araştırmanın Kısıtları ve Varsayımları

Kısıtları beş maddede toplanan araştırmanın varsayımları üçe ayrılmaktadır.

Kısıtlar	Varsayımlar
1. Araştırmayla ilgili olarak toplanan verilerin, girişimcilik eğilimi ölçeğiyle sınırlı olması	1. Araştırma için seçilen örneklemin evreni temsil ettiği,
2. Verilerin tek bir üniversiteden toplanmış olması	2. Öğrencilerin anketteki soruları doğru anladıkları ve soruları samimi bir şekilde cevapladıkları,
3. Anket tekniğinin dışında diğer veri toplama yöntemlerinin kullanılmamış olması	3. Sosyo-demografik değişkenlerin girişimcilik eğilimini etkilediği.
4. Araştırmanın sonuçlarının örneklemin nitelikleri ile sınırlı olması	
5. Zamanın dar olması nedeniyle tüm fakülterle ve meslek yüksekokullarına ulaşamaması	

5.4. Araştırmanın Hipotezleri

Girişimcilik eğilimi ile sosyo-demografik değişkenler bağlamında oluşturulan hipotezler şunlardır:

- H1: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri vatandaşı oldukları ülkelere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir
- H2: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri yetiştikleri yerlere (köy, kasaba, şehir) göre anlamlı bir farklılık göstermektedir
- H3: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri annelerinin eğitimine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir
- H4: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri babalarının eğitimine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir
- H5: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir
- H6: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri kaçınıcı çocuk olduklarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir
- H7: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri aile gelirine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir

- H8: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ailede girişimci olup/olmamasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir
- H9: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir
- H10: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri bağlı oldukları fakülteye/yüksekokula göre anlamlı bir farklılık göstermektedir
- H11: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri kaçınıcı sınıfta olduklarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir
- H12: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri akademik not ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir
- H13: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri onların bildikleri yabancı dil sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir
- H14: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri girişimcilik dersi alıp/alınmalarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir

6. ARAŞTIRMA BULGULARI VE ANALİZİ

Araştırmanın bulguları sosyo-demografik değişkenlerle ilgili ve hipotezlerin testine ilişkin olmak üzere iki grup altında incelenmektedir.

6.1. Sosyo-Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrenciler, hangi ülkenin vatandaşı oldukları, büyüdüğü yer, anne ve babalarının eğitim düzeyleri, aile geliri, toplam kardeş sayısı, kardeşlerden kaçınıcı oldukları, hangi fakülte/meslek yüksekokulunda okuyup, kaçınıcı sınıfta oldukları, bildikleri yabancı dil, girişimcilik dersi alıp/alınmadıkları ve son olarak ailelerinde girişimcinin olup/olmadığı değişkenleri açısından değerlendirilmiştir. Bu değişkenleri ilişkin frekans dağılımları Tablo 1'de görülebilir.

Tablo 1: Sosyo-Demografik Değişkenler

Vatandaşlık	Frek.	Yüz.	Yetişilen Yer.	Frek.	Yüz.	Anne Eğitimi	Frek.	Yüz.
Kırgızistan	501	86.2	Köy	220	37.9	Eğitimsiz	13	2.2
Türkiye	64	11.0	Kasaba	92	15.8	İlk Öğretim	55	9.5
Özbekistan	4	.7	Şehir	269	46.3	Lise	111	19.1
Kazakistan	4	.7	Toplam	581	100.0	Ön lisans	96	16.5
Çin	3	.5	Cinsiyet	Frek.	Yüz.	Lisans	214	36.8
Rusya	4	.7	Erkek	384	66.1	Lisansüstü	86	14.9
Cevapsız	1	.2	Kız	193	33.2	Cevapsız	6	1.0
Toplam	581	100.0	Cevapsız	4	.7	Toplam	581	100.0
Kardeş Sayısı	Frek.	Yüz.	Toplam	581	100.0	Baba Eğitimi	Frek.	Yüz.
Tek Çocuğum	24	4.1	Kaçınıcı Çocuk	Frek.	Yüz.	Eğitimsiz	9	1.5
2 kardeşiz	97	16.7	En küçük	160	27.6	İlk Öğretim	39	6.7
3 kardeşiz	152	26.2	İkinci	35	6.0	Lise	104	17.9
4 kardeşiz	157	27.0	Ortanca	135	23.2	Ön lisans	98	16.9
5 ≤	148	25.5	Dördüncü	19	3.3	Lisans	211	36.3
Cevapsız	3	.5	En büyük	207	35.6	Lisansüstü	109	18.8
Toplam	581	100.0	Cevapsız	25	4.3	Cevapsız	11	1.9
Fakülteniz	Frek.	Yüz.	Toplam	581	100.0	Toplam	581	100.0
İİBF	279	48.0	Sınıfınız	Frek.	Yüz.	Aile Geliri	Frek.	Yüz.
Mühendislik	52	9.0	1. Sınıf	183	31.5	≥200	85	14.6
İletişim	138	23.8	2. Sınıf	149	25.6	201-350 arası	174	29.9
Edebiyat	46	7.9	3. Sınıf	156	26.9	351-500 arası	96	16.5
Veterinerlik	10	1.7	4. Sınıf	92	15.8	501-650 arası	71	12.2
MYO	56	9.6	Cevapsız	1	.2	651 ≤	113	19.4
Toplam	581	100.0	Toplam	581	100.0	Cevapsız	42	7.2

Yabancı Dil	Frek.	Yüz.				Toplam	581	100.0
			Gir. Dersi	Frek.	Yüz.	Ailede Gir.	Frek.	Yüz.
1 dil	20	3.4						
2 dil	127	21.9	Evet	178	30.6	Evet	186	32.0
3 dil	297	51.1	Hayır	402	69.2	Hayır	391	67.3
4 dil	110	18.9	Cevapsız	1	.2	Cevapsız	4	.7
5 ≤ dil	21	3.6	Toplam	581	100.0	Toplam	581	100.0
Cevapsız	6	1.0						
Toplam	581	100.0						

Tablo 1'de görüldüğü gibi, uluslararası bir üniversite olan Manas'ın öğrencilerinin %86.2'si Kırgızistan, %11'i de Türk vatandaşlarıdır. 269'u (%46.3) şehirde yetişmiş olan bu öğrencilerin 220'si (%37.9) köylerde, geri kalan 92 (%15.8) öğrenci de kasabada büyümüşlerdir. Bu öğrencilerin anne-babalarının eğitim düzeylerinin yüksek olması dikkat çekicidir. Çünkü 396 (%68.2) anne, üniversite ve lisansüstü eğitim grubundadır. Üniversite ve lisansüstü eğitim düzeyindeki babaların oranı (%72) ise daha yüksektir. Yüksek eğitimli anne ve babaların gelir düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir. Çünkü 426 (%73.2) ailenin geliri $\geq 200-650$ dolar arasında değişmektedir. Düşük gelir düzeyine rağmen ailelerdeki çocuk sayısının fazla olduğu görülebilir. Çünkü tek çocuklu aile sayısı 24 (%4.1) iken 305 (%52.5) aile, 4 veya daha fazla çocuk sahibidir. Öğrencilerin %35.6'sı (207) ailenin en büyük çocuğu durumunda, %27.6'sı (160) ise en küçük çocuktur.

Öğrencilerin %48'i (279) İİBF'de, %23.8'i (138) İletişim Fakültesi'nde, %9'u (52) Mühendislik Fakültesi'nde, %9.6'sı (56) meslek yüksekokullarında, %7.9'u Edebiyat Fakültesi'nde ve en düşük oran olan %1.7'si (10) de Veterinerlik Fakültesi'nde okumaktadırlar. Farklı bölümlerde okuyan bu öğrencilerin %42.7'si (248) üçüncü ve dördüncü sınıfta iken %57.1'i (332) de birinci ve ikinci sınıftadır. İki dilde (Kırgızca ve Türkçe) eğitim vermekte olan Manas Üniversitesi'nin 428 (%73.6) öğrencisi üç veya daha fazla sayıda yabancı dil bilmektedirler. Bu öğrencilerin çoğunun bildiği dil; Rusça, Kırgızca ve Türkçedir. Öğrencilerin %69.2'si (402) girişimcilik dersi almadıklarını ve aynı şekilde %67.3'ü (391) ailelerinde bir girişimcinin olmadığını belirtmişlerdir.

6.2. Girişimcilik Eğiliminin Boyutlarının Saptanması: Açıklayıcı Faktör Analizi

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin boyutlarını belirleyebilmek amacıyla yapı geçerliği kullanılmıştır. Yapı geçerliği kapsamında, ölçeğin faktör yapısını belirleyebilmek için açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi, 2013 yılında Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde değişik fakülte/veya meslek yüksekokulunda eğitim gören 581 öğrenciden elde edilen veriler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Veriler üzerinde faktör analizi yapılmadan önce verilerin dağılım özellikleri Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiş ve dağılımın normale yakın olduğu saptanmıştır (Kalaycı, 2009: 54). Çünkü tanımlayıcı istatistik analiz sonucunda değişkenlerin ortalaması, medyanı ve modunun yakın değerler aldığı görülmüştür. Bu aşamadan sonra yapılan Kaiser-Mayer-Olkin ve Bartlett Testleri sonucunda (Kaiser Meyer Olkin=.82, Bartlett's Test of Sphericity=3939.134, df=496, p=.000) verilerin faktör analizine uygun olduğu belirlenmiştir. Açıklayıcı faktör analizinde şu ölçütler esas alınmıştır: Her bir faktörün özdeğerinin en az 1 olması, her bir faktördeki maddelerin faktör yüklerinin en az .45 değerine sahip olması, her bir faktöre yüklenen maddelerin anlam ve içerik olarak tutarlı olması, buldukları faktördeki yük değerleri ile diğer faktördeki yük değerleri arasındaki farkın en az .10 ve daha yukarı olması (binişik olmaması) dır. Ölçeği geliştirmek üzere anketteki değişkenler arasından toplam 41 madde belirlenmiştir. Ölçeğin boyutlarını belirleyebilmek amacıyla temel bileşenler analizi (principal component analysis), Kaiser kriteri (özdeğeri 1'den büyük olan faktörler) ve her faktöre düşen yüksek ağırlıklı değişkenleri minimize etmek için de Varimax dik döndürme tekniği uygulanmıştır. Belirlenen ölçütlere uymayan maddelerin (45, 47, 72, 43, 51, 60, 63, 71, 46, 44) elenmesi

ve yinelenen analizler sonucunda ölçeğin sekiz boyutlu, otuziki maddeden oluşan bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Analizler sonucunda elde edilen aritmetik ortalama, standart sapma, faktör yükleri, özdeğerler, açıklanan toplam varyans yüzdesi ve iç tutarlık katsayıları, Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Faktör Analizi Sonucuna Göre Girişimcilik Eğiliminin Boyutları

Maddeler	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Faktör Yükleri	Özdeğerler	Varyanslar	Cronbach's Alpha
1. Başarma İhtiyacı				5.26	9.109	.76
(58) İşlerimi mükemmel yaparım	3.62	.912	.787			
(57) Beklenenden daha fazlasını yaparım	3.39	.971	.662			
(59) Tam olarak işime odaklanırım	3.76	.922	.653			
(52) İşlerimi planlı bir şekilde yürütürüm	3.59	1.03	.584			
(53) Kendine güvenen biriyim	4.03	1.00	.530			
2. Yenilikçilik				2.61	8.698	.75
(36) Henüz hiç kimsenin ele almadığı sorunlara yararlı çözümler üretebilmekten zevk alırım	3.99	1.10	.705			
(38) Yeni, alışılmıyın dışında şeyler yapmaktan zevk alırım	4.18	.97	.687			
(37) Çalışmalarımı geliştirecek yeni düşünceler bulduğumda gerçekten heyecanlanırım	4.31	.900	.685			
(35) Yeni düşünceler üretmede başarılı olabilmek için her gün biraz zaman ayırmak gerekir	4.06	1.09	.658			
(73) Yeni düşünceler duymaktan hoşlanırım	4.42	.80	.532			
(39) Her ne zaman bir şey yanlış gitse hemen yeni bir çözüm arayışına girerim	4.13	.89	.531			
3. Öz Yeterlilik				2.09	6.619	.65
(R56) Başladığım her işi yarım bırakırım	3.90	1.12	.745			
(R61) Sorumluluklarımdan kaçarım	4.04	1.11	.645			
(R55) Neredeyse hiç bir işe yaramam	4.42	.96	.631			
(R62) Çalışmaya başlayabilmem için bir zorlamanın olması gerekir	3.17	1.32	.522			
4. Dışsal Denetim Odağı				1.62	6.484	.65
(65) Para kazanmak esasında bir kısmet işidir	2.78	1.26	.736			
(70) Çok para kazanan insanlarla az para kazananlar arasındaki temel fark şanstır	2.52	1.16	.720			
(64) İsteddiğiniz bir işi bulabilmek çoğu zaman bir şans meselesidir	3.31	1.16	.683			
(67) Gerçekten iyi bir iş bulabilmek için sizin yüksek mevkilerde akrabalarınızın ya da arkadaşlarınızın olması gerekir	2.75	1.32	.535			
5. İçsel Denetim Odağı				1.52	5.837	.65
(68) Çalışma yaşamında başarı gösterebilen personel yükselir	4.30	.88	.797			
(69) İşlerini iyi yapan çalışanlar genellikle ödüllendirilirler	4.12	.96	.780			
(66) Çaba gösterdiklerinde çoğu insan işlerini iyi yapabilir	4.45	.83	.497			
6. Kişisel Girişim				1.31	5.367	.50
(42) Eğer bir işi yönetiyor olsaydım, rakiplerimi alt etmek isterdim	3.12	1.31	.635			
(40) Amaçlarıma ulaşabilmek için fırsatlardan hızlı bir şekilde yararlanırım	4.05	.90	.612			
(41) Düşüncelerimi hayata geçirebilme konusunda özellikle iyiyim	3.47	1.00	.549			
7. Yaratıcılık				1.18	5.206	.65
(R75) Felsefi tartışmalardan kaçınırım	3.53	1.27	.743			
(R76) Sanat müzelerine gitmekten hoşlanmam	3.56	1.32	.697			
(R74) Soyut düşüncelere karşı ilgi duymam	3.25	1.19	.621			
8. Bağımsızlık				1.07	4.704	.60
(49) Çalışma yöntemlerimi başkalarının düşüncelerini dikkate almaksızın kendim belirlerim	3.49	1.22	.758			
(48) Ödevlerimi yaparken kendi kendime çalışmayı tercih ederim	4.00	1.25	.691			
(R50) Kişisel özgürlüğümü engelleyen kuralları ve düzenlemeleri dikkate almam	2.71	1.19	.532			
Açıklanan Toplam Varyans: 52.024						

Tablo 2’de görüldüğü gibi, analiz sonucunda, ölçekte öz değeri (eigen value) 1’den büyük sekiz faktör saptanmıştır. Bu sekiz faktörün açıkladıkları toplam varyans, %52.024’tür. Kline (1994) toplam varyansı açıklama düzeyinin %40’ın üzerinde olmasını, yapı geçerliği için önemli göstergelerden biri olarak kabul etmektedir. Birinci faktörde yük değerlerinin .787 ile .530 arasında, ikinci faktörde .705 ile .531 arasında, üçüncü faktörde, .745 ile .522 arasında, dördüncü faktörde .736-.535 arasında, beşinci faktörde .797-.497 arasında, altıncı faktörde ise .635 ile .549 arasında, yedinci faktörde de .743 ile .621 arasında ve son boyutta yük değerlerinin .758 ile .532 arasında değiştiği görülmüştür. Ayrıca maddenin ölçekten çıkarılıp/çıkarılmayacağını saptamak amacıyla, madde silindiğinde, alpha katsayılarındaki değişimlere ve ortalamalardaki değişime bakılmıştır. Her bir madde ölçekten çıkarıldığında, alpha katsayısının yükselmediği görülmüştür. Bu maddelerin güvenilirliği değiştirmeyen, ölçeği destekleyen maddeler olduğuna ve ölçekten çıkarılmamaları gerektiğine karar verilmiştir. Varimax eksen döndürme tekniği sonucunda birinci faktörün altı maddeden (58, 57, 59, 52, 54 ve 53), ikinci faktörün altı maddeden (36, 38, 37, 35, 73, 39), üçüncü faktörün dört maddeden (56, 61, 55, 62), dördüncü faktörün dört maddeden (65,70, 64, 67), beşinci faktörün üç maddeden (68, 69, 66), altıncı faktörün üç maddeden (42, 40, 41), yedinci faktörün üç maddeden (75, 76, 74) ve son faktörün de üç maddeden (49, 48, 50) oluştuğu bulunmuştur. Maddelerin içerikleri incelendiğinde, birinci faktöre girişimcilik eğiliminin başarıma ihtiyacı (Bİ), ikinci faktöre yenilikçilik (YE), üçüncü faktöre öz yeterlilik (ÖY), dördüncü faktöre dışsal denetim odağı (DDO), beşinci faktöre içsel denetim odağı (İDO), altıncı faktöre kişisel girişim (KG), yedinci faktöre yaratıcılık (YA) ve sekizinci faktöre bağımsızlık (BA) isimleri verilmiştir. Girişimcilik eğiliminin boyutlarını belirlemede güvenilirlik çalışması için iç tutarlılık katsayıları (Cronbach alpha) da hesaplanmıştır. Girişimcilik eğiliminin başarıma ihtiyacı boyutunun iç tutarlılık katsayısı alpha: .76, yenilikçilik boyutunun alpha katsayısı: .75, öz yeterlilik, dışsal denetim odağı, içsel denetim odağı ve yaratıcılık boyutlarının alpha katsayıları .65, kişisel girişimin alphası .50 ve son olarak bağımsızlık boyutunun alpha katsayısı .60 bulunmuştur. Kalaycı’ya (2009: 405; Can, 2013: 343) göre, alpha katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği şu şekilde yorumlanır; “ $0 \leq \alpha < .40$ ise ölçek güvenilir değildir”, “ $.40 \leq \alpha < .60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük”, “ $.60 \leq \alpha < .80$ ise ölçek oldukça güvenilir” ve “ $.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir”.

6.3. Hipotezlerin Testine İlişkin Bulgular

Bu araştırmada Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri onların sosyo-demografik özelliklerine göre değerlendirilmektedir. Böylece öğrencilerin farklı sosyo-demografik özelliklere sahip olmalarının onların girişimcilik eğilimleri üzerinde bir etkisinin olup olmadığı saptanmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda geliştirilen hipotezler, istatistikî analizler bağlamında değerlendirilmektedir. Öğrencilerin vatandaşı oldukları ülkelere göre girişimcilik eğilimlerini gösteren analiz sonuçları Tablo 3’de görülebilir.

H1: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri vatandaşı oldukları ülkelere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 3: Vatandaşı Oldukları Ülkelere Göre Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerindeki Farklılıkları Gösteren Bağımsız Örneklem t-Testi (Independent-Samples T-Test) Sonuçları

Boyutlar	Hangi ülkenin vatandaşısınız?	N	X	Levene'in Var. Eşit. F İstatistiği	P	T-İstatistiği	P
Başarma İhtiyacı	Kırgızistan	501	3.6846	3.339	.068	-1.241	.215
	Türkiye	64	3.7917				
Yenilikçilik	Kırgızistan	501	4.1886	.706	.401	-.262	.793
	Türkiye	64	4.2109				
Öz Yeterlilik	Kırgızistan	501	2.8508	1.401	.237	1.796	.073
	Türkiye	64	2.6484				
Dışsal Denetim Odağı	Kırgızistan	501	3.8723	.301	.583	-1.101	.272
	Türkiye	64	3.9883				
İçsel Denetim Odağı	Kırgızistan	501	4.3433	4.354	.037	3.21	.002
	Türkiye	64	4.0156				
Kişisel Girişim	Kırgızistan	501	3.4192	.004	.948	-1.741	.082
	Türkiye	64	3.6302				
Yaratıcılık	Kırgızistan	501	3.5383	5.538	.019	-1.312	.192
	Türkiye	64	3.6979				
Bağımsızlık	Kırgızistan	501	3.4285	.099	.753	3.427	.001
	Türkiye	64	3.1250				

Tablo 3'de görüldüğü gibi, t testi sonucunda (.05 anlamlılık düzeyinde) öğrencilerin vatandaşı oldukları ülkelerin içsel denetim odağı ve bağımsızlık boyutlarına bakış açıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu, başarma ihtiyacı, yenilikçilik, öz yeterlilik, dışsal denetim odağı, kişisel girişim ve yaratıcılık boyutları üzerinde ise anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Buna göre Kırgız ve Türk öğrencileri içsel denetim odağı ve bağımsızlık boyutlarını farklı algılamakta olup; Kırgız öğrencilerinin Türk öğrencilerine göre daha büyük bir içsel denetim odağına ve bağımsızlığa sahip oldukları görülmektedir. Bu farklılıkların temel kaynağının Kırgız ve Türk öğrencilerinin büyüdüğü ve içinde buldukları kültüre ilişkin olduğu söylenebilir. Sonuç olarak H1, içsel denetim odağı ve bağımsızlık boyutları açısından kabul edilirken, diğer boyutlar açısından reddedilmektedir. Öğrencilerin yetiştikleri yerlere göre girişimcilik eğilimlerini gösteren analiz sonuçları Tablo 4'te görülebilir.

H2: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri yetiştikleri yerlere (köy, kasaba, şehir) göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 4: Yetişilen Yere Göre Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerindeki Farklılıkları Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Levene'in Varyans Eşitliği için F İstatistiği	p	F İstatistiği	p
Başarma İhtiyacı	1.661	.191	.899	.408
Yenilikçilik	.415	.660	2.557	.078
Öz Yeterlilik	.193	.824	2.160	.116
Dışsal Denetim Odağı	.707	.494	.573	.564
İçsel Denetim Odağı	3.722	.025	1.273*	.286*
Kişisel Girişim	5.311	.005	.513*	.796*
Yaratıcılık	3.139	.044	.897*	.504*
Bağımsızlık	2.291	.102	2.863	.058

* Varyansların eşitliği varsayımı sağlamadığı için F değerleri yerine Welch Değerleri yazılmıştır

Tablo 4'te görüldüğü gibi, içsel denetim odağı, kişisel girişim ve yaratıcılık değişkenleri grup varyanslarının eşitliği varsayımını sağlayamamıştır. Kalaycı'ya (2009: 136) göre bu

durumda gruplararası ortalamaların karşılaştırılmasında Brown-Forsythe/veya Welch değerleri esas alınır. Aynı şekilde Akbulut'a (2010: 124) göre de varyanslar eşit değilse, F değeri yerine bu değerler yorumlanarak daha sağlıklı bir sonuca ulaşılabilir. Bu durum aynı zamanda Anova anlamlı çıktığında, hangi izleme testinin kullanılacağı konusunda araştırmacı için bir rehberdir. Araştırmacı bu makalede varyansların eşitliği şartı sağlandığında, Tukey testini, bu koşul tutmadığında ise Tamhane's T2 testini kullanmaktadır. Ancak Anova anlamlı çıkmadıkça izleme testi yapmaya gerek yoktur. Bu bağlamda Tek Yönlü Anova testinin sonuçlarına göre (.05 anlamlılık düzeyinde) öğrencilerin yetiştikleri yerin başarıma ihtiyacı, yenilikçilik, öz yeterlilik, dışsal denetim odağı, içsel denetim odağı, kişisel girişim, yaratıcılık ve bağımsızlık boyutlarına bakış açıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak H2, GE'nin tüm boyutları açısından reddedilmektedir. Öğrencilerin annelerinin eğitimine göre girişimcilik eğilimlerini gösteren analiz sonuçları Tablo 5'te görülebilir.

H3: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri annelerinin eğitimine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 5: Annenin Eğitimine Göre Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerindeki Farklılıkları Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Levene'in Varyans Eşitliği için F İstatistiği	p	F İstatistiği	p
Başarım İhtiyacı	1.297	.257	1.035	.401
Yenilikçilik	.336	.918	.867	.519
Öz Yeterlilik	1.543	.162	.401	.878
Dışsal Denetim Odağı	1.660	.128	1.210	.299
İçsel Denetim Odağı	1.495	.178	1.897	.079
Kişisel Girişim	1.020	.411	1.191	.309
Yaratıcılık	1.885	.081	.944	.463
Bağımsızlık	1.248	.280	.815	.559

Tablo 5'te görüldüğü gibi, Tek Yönlü Anova testi sonucuna göre (.05 anlamlılık düzeyinde varyansların homejenliği varsayımı sağlanmıştır), demografik özelliklerden annenin eğitim durumu; başarıma ihtiyacı, yenilikçilik, öz yeterlilik, dışsal denetim odağı, içsel denetim odağı, kişisel girişim, yaratıcılık ve bağımsızlık boyutlarına bakış açıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak H3, GE'nin tüm boyutları için reddedilmektedir. Öğrencilerin babalarının eğitimine göre girişimcilik eğilimlerini gösteren analiz sonuçları Tablo 6'da görülebilir.

H4: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri babalarının eğitimlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir

Tablo 6: Babanın Eğitimine Göre Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerindeki Farklılıkları Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Levene'in Varyans Eşitliği için F İstatistiği	p	F İstatistiği	p
Başarım İhtiyacı	.703	.621	.251	.939
Yenilikçilik	1.569	.167	.888	.489
Öz Yeterlilik	.664	.651	1.785	.114
Dışsal Denetim Odağı	1.125	.346	.406	.845
İçsel Denetim Odağı	.606	.696	1.615	.154
Kişisel Girişim	.574	.720	.517	.763
Yaratıcılık	2.352	.040	.647*	.665*
Bağımsızlık	.722	.607	.626	.680

* Varyansların eşitliği varsayımı sağlanamadığı için F değerleri yerine Welch Değerleri yazılmıştır

Tablo 6'da görüldüğü gibi, Tek Yönlü Anova testi sonucuna göre (.05 anlamlılık düzeyinde), demografik özelliklerden babanın eğitim durumunun; başarıma ihtiyacı, yenilikçilik, öz yeterlilik, dışsal denetim odağı, içsel denetim odağı, kişisel girişim, yaratıcılık ve bağımsızlık boyutlarına bakış açıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak H4, GE'nin tüm boyutları açısından reddedilmektedir. Toplam kardeş sayısına göre öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini gösteren analiz sonuçları Tablo 7'de görülebilir.

H5: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir

Tablo 7: Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerindeki Farklılıkları Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Levene'in Varyans Eşitliği için F İstatistiği	p	F İstatistiği	p
Başarma İhtiyacı	1.413	.218	.777	.566
Yenilikçilik	.096	.993	1.491	.191
Öz Yeterlilik	.487	.786	.558	.732
Dışsal Denetim Odağı	1.633	.149	.848	.516
İçsel Denetim Odağı	.296	.915	1.810	.109
Kişisel Girişim	.191	.966	1.382	.229
Yaratıcılık	1.214	.301	.423	.833
Bağımsızlık	.593	.705	1.077	.372

Tablo 7'de görüldüğü gibi, Tek Yönlü Anova testi sonucuna göre (.05 anlamlılık düzeyinde varyansların homejenliği varsayımı sağlanmıştır), öğrencilerin kardeş sayısına göre; başarıma ihtiyacı, yenilikçilik, öz yeterlilik, dışsal denetim odağı, içsel denetim odağı, kişisel girişim, yaratıcılık ve bağımsızlık boyutlarına bakış açıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak H5, GE'nin tüm boyutları açısından reddedilmektedir. Kardeş sırasına göre öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini gösteren analiz sonuçları Tablo 8'de görülebilir.

H6: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri kaçınıcı çocuk olduklarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir

Tablo 8: Kardeş Sırasına Göre Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerindeki Farklılıkları Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Levene'in Varyans Eşitliği için F İstatistiği	p	F İstatistiği	p
Başarma İhtiyacı	.371	.829	.363	.835
Yenilikçilik	.614	.653	.458	.767
Öz Yeterlilik	.527	.716	.330	.858
Dışsal Denetim Odağı	1.451	.216	.320	.865
İçsel Denetim Odağı	.676	.609	1.395	.234
Kişisel Girişim	1.501	.201	.631	.641
Yaratıcılık	.948	.436	.693	.597
Bağımsızlık	1.208	.306	1.420	.226

Tablo 8'de görüldüğü gibi, Tek Yönlü Anova testi sonucuna göre (.05 anlamlılık düzeyinde varyansların homejenliği varsayımı sağlanmıştır), öğrencilerin ailelerinin kaçınıcı çocuğu olduklarının; başarıma ihtiyacı, yenilikçilik, öz yeterlilik, dışsal denetim odağı, içsel denetim odağı, kişisel girişim, yaratıcılık ve bağımsızlık boyutlarına bakış açıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak H6, GE'nin tüm boyutları açısından reddedilmektedir. Aile gelirine göre öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini gösteren analiz sonuçları Tablo 9'da görülebilir.

H7: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri aile gelirine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir

Tablo 9: Aile Gelirine Göre Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerindeki Farklılıkları Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Levene'in Varyans Eşitliği için F İstatistiği	p	F İstatistiği	p
Başarım İhtiyacı	.228	.923	2.436	.046
Yenilikçilik	.499	.737	3.381	.010
Öz Yeterlilik	2.093	.081	1.510	.198
Dışsal Denetim Odağı	1.769	.134	1.399	.233
İçsel Denetim Odağı	1.404	.231	1.536	.190
Kişisel Girişim	.683	.604	1.441	.219
Yaratıcılık	.740	.565	2.789	.026
Bağımsızlık	.412	.800	1.817	.124

Tablo 9'da görüldüğü gibi, Tek Yönlü Anova testi sonucuna göre (.05 anlamlılık düzeyinde varyansların homojenliği varsayımı sağlanmıştır), demografik özelliklerden öğrencilerin aile gelirinin; başarıma ihtiyacı, yenilikçilik ve yaratıcılık boyutlarına bakış açıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu belirlenirken, öz yeterlilik, dışsal denetim odağı, içsel denetim odağı, kişisel girişim ve bağımsızlık boyutlarına bakış açıları üzerinde ise anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Anova testine ek olarak yapılan Tukey testine göre ise; öğrencilerin başarıma ihtiyacı faktörünü algılamaları açısından aile geliri 651 dolar ve üstü olan grupta geliri 501-650 dolar sınıfında yer alan grup arasında önemli bir fark olup; buna göre gelir düzeyi 651 dolar ve üstü olan öğrenci grubunun başarıma ihtiyacı geliri 501-650 dolar arasında olan öğrenci sınıfına göre daha yüksek çıkmıştır. Öğrencilerin yenilikçilik faktörünü algılamaları açısından ise aile gelir düzeyi en düşük olan grupta -200 dolar veya daha az- geliri 351-500 dolar arasında olan grup arasında önemli bir fark bulunmuştur; buna göre gelir düzeyi düşük olan grup yüksek olan gruba karşı daha büyük bir yenilik yapma eğilimi içindedir. Son olarak yaratıcılık faktörü açısından gelir düzeyleri 651 dolar ve üstü olan grupta 501-650 dolar arasında olan grup arasında farklılık görülmüş olup, en yüksek gelir grubunun yaratıcılık eğilimi diğer gruba göre daha yüksek çıkmıştır. Sonuç olarak H7, başarıma ihtiyacı, yenilikçilik ve yaratıcılık boyutları açısından kabul edilirken, diğer boyutlar açısından reddedilmektedir. Ailede girişimci olup/olmama durumuna göre öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini gösteren analiz sonuçları Tablo 10'da görülebilir.

H8: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ailede girişimci olup/olmamasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir

Tablo 10: Ailede Girişimci Olup/Olmama Durumuna Göre Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerindeki Farklılıkları Gösteren Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Boyutlar	Ailenizde Girişimci Var mı?	N	X	Levene'in Var. Eşit. F İstatistiği	p	T-İstatistiği	p
Başarım İhtiyacı	Evet	186	3.7760	.545	.461	2.060	.040
	Hayır	391	3.6573				
Yenilikçilik	Evet	186	4.2240	.255	.613	.992	.322
	Hayır	391	4.1675				
Öz Yeterlilik	Evet	186	2.8132	.059	.809	-.457	.648
	Hayır	391	2.8478				
Dışsal Den. Odağı	Evet	186	3.8925	.209	.648	.270	.787
	Hayır	391	3.8734				
İçsel Den. Odağı	Evet	186	4.3513	.486	.486	1.139	.255
	Hayır	391	4.2830				
Kişisel Girişim	Evet	186	3.4892	.249	.618	.843	.400
	Hayır	391	3.4203				
Yaratıcılık	Evet	186	3.6774	4.930	.027	2.564	.011
	Hayır	391	3.5047				
Bağımsızlık	Evet	186	3.3996	2.845	.092	.110	.913
	Hayır	391	3.3930				

Tablo 10'da görüldüğü gibi, t testi sonucunda (.05 anlamlılık düzeyinde), ailede girişimcinin olup/olmama durumunun; başarıma ihtiyacı ve yaratıcılık boyutlarına bakış açıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu, yenilikçilik, öz yeterlilik, dışsal denetim odağı, içsel denetim odağı, kişisel girişim ve bağımsızlık boyutları üzerinde ise anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Buna göre, beklendiği gibi, ailelerinde girişimci bulunan öğrencilerin olmayanlara göre başarıma ihtiyacının ve yaratıcılık eğilimlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak H8, başarıma ihtiyacı ve yaratıcılık boyutları açısından kabul edilirken, diğer boyutlar açısından reddedilmektedir. Öğrencilerin cinsiyetlerinin girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkisini gösteren analiz sonuçları Tablo 11'de görülebilir.

H9: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir

Tablo 11: Cinsiyete Göre Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerindeki Farklılıkları Gösteren Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	X	Levene'in Var. Eşit. F İstatistiği	p	T-İstatistiği	p
Başarma İhtiyacı	Kız	384	3.6819	3.051	.081	-.819	.413
	Erkek	193	3.7288				
Yenilikçilik	Kız	384	4.2170	2.676	.102	1.816	.070
	Erkek	193	4.1140				
Öz Yeterlilik	Kız	384	2.8327	4.449	.035	-.220	.826
	Erkek	193	2.8497				
Dışsal Den. Odağı	Kız	384	3.9193	2.961	.086	1.722	.086
	Erkek	193	3.7992				
İçsel Den. Odağı	Kız	384	4.3637	8.159	.004	3.083	.002
	Erkek	193	4.1693				
Kişisel Girişim	Kız	384	3.4748	.031	.860	1.151	.250
	Erkek	193	3.3817				
Yaratıcılık	Kız	384	3.5226	.275	.600	-1.563	.119
	Erkek	193	3.6304				
Bağımsızlık	Kız	384	3.4366	.224	.636	2.203	.028
	Erkek	193	3.3057				

Tablo 11'de görüldüğü gibi, t-testi sonucunda (.05 anlamlılık düzeyinde), demografik niteliklerden cinsiyetin; içsel denetim odağı ve bağımsızlık boyutlarına bakış açılarının anlamlı bir etkisinin olduğu, başarıma ihtiyacı, yenilikçilik, öz yeterlilik, dışsal denetim odağı, kişisel girişim ve yaratıcılık boyutları üzerinde ise anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuca göre, kız ve erkek öğrencilerinin içsel denetim odağı ve bağımsızlık boyutlarını farklı algıladıkları; çünkü kız öğrencilerinin erkek öğrencilere göre daha fazla içsel denetim odaklı oldukları ve bağımsızlık eğilimlerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Sonuç olarak H9, içsel denetim odağı ve bağımsızlık boyutları açısından kabul edilirken, diğer boyutlar açısından reddedilmektedir. Öğrencilerin bağlı oldukları fakültenin/yüksekokulun girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkisini gösteren analiz sonuçları Tablo 12'de görülebilir.

H10: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri bağlı oldukları fakülte/yüksekokula göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 12: Fakültelelere Göre Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerindeki Farklılıkları Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Levene'in Varyans Eşitliği için F İstatistiği	p	F İstatistiği	p
Başarma İhtiyacı	.882	.493	1.323	.252
Yenilikçilik	2.901	.013	2.535*	.036*
Öz Yeterlilik	.637	.671	1.244	.287
Dışsal Denetim Odağı	1.270	.275	3.344	.005
İçsel Denetim Odağı	1.044	.391	1.732	.125
Kişisel Girişim	.981	.429	2.166	.056
Yaratıcılık	.856	.511	.384	.860
Bağımsızlık	.740	.593	1.850	.101

* Varyansların eşitliği varsayımı sağlamadığı için F değerleri yerine Welch Değerleri yazılmıştır

Tablo 12'de görüldüğü gibi, Tek Yönlü Anova testi sonucuna göre (.05 anlamlılık düzeyinde), öğrencilerin fakültelerinin/yüksekokullarının; yenilikçilik ve dışsal denetim odağı boyutlarına bakış açıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu belirlenirken, başarma ihtiyacı, öz yeterlilik, içsel denetim odağı, kişisel girişim, yaratıcılık ve bağımsızlık boyutlarına bakış açıları üzerinde ise anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Yenilikçilik boyutu açısından Anova testine ek olarak yapılan Tamhane's T2 testine göre; öğrencilerin yenilikçilik faktörünü algılamaları açısından Edebiyat Fakültesi ile İletişim Fakültesi öğrencileri arasında önemli bir fark olduğu tespit edilmiş ve Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin İletişim Fakültesi öğrencilerine göre yenilik yapma eğilimlerinin daha yüksek çıktığı bulunmuştur. Dışsal denetim odağı boyutu açısından Tukey testine göre, İİBF ile İletişim Fakültesi öğrencileri arasında ve Edebiyat Fakültesi ile İletişim Fakültesi öğrencileri arasında dışsal denetim odağını algılamalarında anlamlı bir fark görülmüş olup buna göre; İİBF öğrencilerinin İletişim Fakültesi öğrencilerine karşı, Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin ise İletişim Fakültesi öğrencilerine karşı dışsal denetim odağı daha yüksek algıladıkları bulunmuştur. Sonuç olarak H10, yenilikçilik ve dışsal denetim odağı boyutları açısından kabul edilirken, diğer boyutlar açısından reddedilmektedir. Öğrencilerin kaçınıcı sınıfta olduklarının girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkisini gösteren analiz sonuçları Tablo 13'te görülebilir.

H11: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri kaçınıcı sınıfta olduklarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir

Tablo 13: Sınıflarına Göre Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerindeki Farklılıkları Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Levene'in Varyans Eşitliği için F İstatistiği	p	F İstatistiği	p
Başarma İhtiyacı	.812	.487	1.741	.157
Yenilikçilik	1.355	.256	2.117	.097
Öz Yeterlilik	1.297	.274	2.162	.091
Dışsal Denetim Odağı	1.593	.190	1.262	.287
İçsel Denetim Odağı	1.642	.179	1.139	.333
Kişisel Girişim	3.951	.008	.473*	.701*
Yaratıcılık	.330	.804	.449	.718
Bağımsızlık	3.619	.013	2.431*	.065*

* Varyansların eşitliği varsayımı sağlamadığı için F değerleri yerine Welch Değerleri yazılmıştır

Tablo 13'te görüldüğü gibi, Tek Yönlü Anova testi sonucuna göre öğrencilerin kaçınıcı sınıfta olduklarının; başarma ihtiyacı, yenilikçilik, öz yeterlilik, dışsal denetim odağı, içsel denetim odağı, kişisel girişim, yaratıcılık ve bağımsızlık boyutlarına bakış açıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak H11, GE'nin tüm boyutları

açısından reddedilmektedir. Öğrencilerin genel akademik ortalamalarının girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkisini gösteren analiz sonuçları Tablo 14'de görülebilir.

H12: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri akademik not ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir

Tablo 14: Genel Akademik Ortalamaya Göre Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerindeki Farklılıkları Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Levene'in Varyans Eşitliği için F İstatistiği	p	F İstatistiği	p
Başarım İhtiyacı	1.197	.311	1.214	.304
Yenilikçilik	1.241	.292	.511	.727
Öz Yeterlilik	.440	.779	2.228	.065
Dışsal Denetim Odağı	1.298	.270	3.672	.006
İçsel Denetim Odağı	3.017	.018	1.369*	.246*
Kişisel Girişim	.683	.604	.662	.619
Yaratıcılık	.160	.958	1.565	.182
Bağımsızlık	2.814	.025	4.515*	.002*

* Varyansların eşitliği varsayımı sağlanmadığı için F değerleri yerine Welch Değerleri yazılmıştır

Tablo 14'de görüldüğü gibi, Tek Yönlü Anova testi sonucuna göre, öğrencilerin genel akademik not ortalamasının; dışsal denetim odağı ve bağımsızlık boyutlarına bakış açıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu belirlenirken, başarıma ihtiyacı, yenilikçilik, öz yeterlilik, içsel denetim odağı, kişisel girişim ve yaratıcılık boyutlarına bakış açıları üzerinde ise anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Dışsal denetim odağı boyutu açısından Anova testine ek olarak yapılan Tukey testine göre; öğrencilerin dışsal denetim odağı faktörünü algılamalarında şu gruplar arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır; not ortalaması 3.01-3.5 arasında olan grup ile 2.51-3 arasında olan grup ve not ortalaması 3.51-4 arasında olan grup ile 2.51-3 arasında olan grup. Aralarında anlamlı farklılıkların bulunduğu bu gruplar değerlendirildiğinde, not ortalamaları yüksek olan grupların düşük olan gruplara göre dışsal denetim odağını daha yüksek algıladıkları görülmüştür. Varyansların eşitliği varsayımını sağlayamadığı için yapılan Tamhane's T2 testine göre ise öğrencilerin bağımsızlık faktörünü algılamalarında not ortalaması 3.51-4 arasında olan grup ile 2.51-3 arasında olan grup arasında görülen önemli farklılık bağlamında, not ortalaması yüksek olan grubun bağımsızlık algılaması düşük olan gruba karşı daha büyük çıkmıştır. Sonuç olarak H12, dışsal denetim odağı ve bağımsızlık boyutları açısından kabul edilirken, diğer boyutlar açısından reddedilmektedir. Öğrencilerin bildikleri yabancı dil sayısının girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkisini gösteren analiz sonuçları Tablo 15'te görülebilir.

H13: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri bildikleri yabancı dil sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir

Tablo 15: Yabancı Dil Bilme Sayısına Göre Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerindeki Farklılıkları Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Levene'in Varyans Eşitliği için F İstatistiği	p	F İstatistiği	p
Başarım İhtiyacı	1.997	.094	2.139	.075
Yenilikçilik	1.664	.157	1.251	.288
Öz Yeterlilik	.727	.574	.896	.466
Dışsal Denetim Odağı	1.795	.128	1.150	.332
İçsel Denetim Odağı	4.397	.002	.870*	.486*
Kişisel Girişim	.084	.987	.843	.498
Yaratıcılık	1.170	.323	4.517	.001
Bağımsızlık	1.085	.363	1.352	.249

* Varyansların eşitliği varsayımı sağlanmadığı için F değerleri yerine Welch Değerleri yazılmıştır

Tablo 15'te görüldüğü gibi, Tek Yönlü Anova testi sonucuna göre, öğrencilerin ana dillerinin dışında bildikleri dillerin; sadece yaratıcılık boyutuna bakış açısı üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu belirlenirken, başarıma ihtiyacı, yenilikçilik, öz yeterlilik, dışsal denetim odağı, içsel denetim odağı, kişisel girişim ve bağımsızlık boyutlarına bakış açıları üzerinde ise anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Anova testine ek olarak yapılan Tukey testine göre ise; öğrencilerin yaratıcılık faktörünü algılamaları açısından bir dil bilenlerle iki dil bilenler ve yine bir dil bilenlerle üç dil bilenler arasında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiş ve bir dil bilenlerin iki ve üç dil bilenlere göre yaratıcılık eğilimlerini daha yüksek algıladıkları görülmüştür. Sonuç olarak H13, sadece yaratıcılık boyutu açısından kabul edilirken, diğer boyutlar açısından reddedilmektedir. Öğrencilerin girişimcilik dersi alıp/almamalarının girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkisini gösteren analiz sonuçları Tablo 16'da görülebilir.

H14: Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri girişimcilik dersi alıp/almamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir

Tablo 16: Girişimcilik Dersi Alıp/Almama Durumuna Göre Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerindeki Farklılıkları Gösteren Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Boyutlar	Girişimcilik Dersi Aldınız mı?	N	X	Levene'in Var. Eşit. F İstatistiği	p	T-İstatistiği	p
Başarma İhtiyacı	Evet	178	3.7228	.043	.835	.712	.477
	Hayır	402	3.6812				
Yenilikçilik	Evet	178	4.2041	.004	.952	.474	.636
	Hayır	402	4.1766				
Öz Yeterlilik	Evet	178	2.8806	.669	.414	.870	.384
	Hayır	402	2.8141				
Dışsal Den. Odağı	Evet	178	3.7851	1.940	.164	-1.967	.049
	Hayır	402	3.9248				
İçsel Den. Odağı	Evet	178	4.2884	1.031	.310	-.192	.848
	Hayır	402	4.3002				
Kişisel Girişim	Evet	178	3.4176	.063	.801	-.436	.663
	Hayır	402	3.4536				
Yaratıcılık	Evet	178	3.5449	1.998	.158	-.245	.806
	Hayır	402	3.5622				
Bağımsızlık	Evet	178	3.4120	.000	.998	.434	.664
	Hayır	402	3.3856				

Tablo 16'da görüldüğü gibi, t testi sonucunda (.05 anlamlılık düzeyinde), eğitim esnasında girişimcilik dersi alıp/almama durumunun; sadece dışsal denetim odağı boyutuna bakış açısı üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu belirlenirken, başarıma ihtiyacı, yenilikçilik, öz yeterlilik, içsel denetim odağı, kişisel girişim, yaratıcılık ve bağımsızlık boyutlarına bakış açıları üzerinde ise anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Bu bulgu bağlamında, beklendiği gibi, girişimcilik dersi almayan öğrencilerin dışsal denetim odağı bu dersi alan öğrencilere göre daha büyük çıkmıştır. Bu da eğitimleri esnasında girişimcilik dersi almayan öğrencilerin dışsal denetim odaklı oldukları anlamına gelirken, girişimcilik dersi almış öğrencilerin ise bu konuda daha bilinçli olarak içsel denetim odağına yönelme eğiliminde oldukları anlamına gelebilir. Sonuç olarak H14, dışsal denetim odağı boyutu açısından kabul edilirken, diğer boyutlar açısından reddedilmektedir.

7. SONUÇ

Girişimcilik, geçiş ekonomilerinde gerek ulusal gerekse bölgesel gelişmenin sağlanabilmesi, rekabetin canlanması ve istihdamın artması açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak küresel değişme ve gelişmelere bağlı olarak girişimciliğin niteliğinin de değiştiğini söyleyebiliriz. Çünkü içinde bulunduğumuz bilgi çağında fiziki gücün yerini bilgi gücü almaktadır. Bu çağda sadece para veya sermaye sahibi olmak, girişimci olmaya yetmemektedir. Çünkü girişimci, kendi bilgi ve yetenekleri ile birlikte emek, sermaye, doğal kaynaklar ve hammaddeyi bir araya getirerek üretim ve dağıtım süreçlerini gerçekleştirip yöneten kişidir.

Girişimciliğin ve girişimci kişilerin varlığının geçiş ekonomilerinde ve dolayısıyla Kırgızistan'da yadsınamaz değere sahip olduğu bilinen bir gerçektir. Bu açıdan potansiyel girişimcileri belirlemek ve onları pazara çıkarmanın yollarını bulabilmek açısından üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin saptanması önem arz etmektedir. Bu amaçla Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencileri üzerinde kapsamlı bir anket çalışması yapılmış ve öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Öncelikle ölçeğe uygulanan faktör analizi sonucunda GE'nin; başarıma ihtiyacı, yenilikçilik, öz yeterlilik, dışsal denetim odağı, içsel denetim odağı, kişisel girişim, yaratıcılık ve bağımsızlık boyutlarından oluştuğu saptanmış olup, sosyo-demografik özelliklerin bu boyutlar üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir.
2. Uluslararası bir nitelik taşıyan Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencilerinin çoğunluğunu Kırgızlar ve Türkler oluşturduğu için öğrenciler vatandaş oldukları ülkeler açısından değerlendirilirken sadece bu iki grup karşılaştırılmıştır. Bu değerlendirmede Kırgız ve Türk öğrencilerinin GE'nin içsel denetim odağı ve bağımsızlık boyutlarını algılamaları açısından farklılık gösterdikleri saptanmış; buna göre Kırgız öğrencilerinin içsel denetim odağı ve bağımsızlık boyutlarını Türk öğrencilere göre daha yüksek algıladıkları bulunmuştur. Böyle bir bulguya erişilmesinin sebepleri arasında; Kırgızistan, Rusya'nın egemenliği altındayken onların kültüründen önemli ölçüde etkilenmiş olması ve SSCB'nin (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) kendi kültürünü Kırgızlara empoze etme girişimleriyle ilgili olabilir. Özellikle dini inançların yaşanması ve uygulanması konusunda Kırgız halkı bağımlı oldukları dönemlerde pek çok baskılarla karşı karşıya gelmişlerdir. Bu yüzden Kırgız halkı Müslüman olmasına karşın, bu konuda dini bilgileri yeterli olmayıp, Müslümanlığın gereğini henüz tam olarak yerine getirememektedirler. Türk öğrenciler ise dini inançları gereği kadere daha fazla inanmaktadırlar. Kırgız öğrencilerin bağımsızlık eğilimlerinin Türklere göre daha yüksek çıkmasının nedenlerinden biri de Kırgız öğrencilerin bağımsızlığını henüz kazanmış bir ülke olmanın hevesini ve heyecanını hala yaşıyor olmaları denilebilir; ayrıca her iki ülke öğrencisi de Türk olmasına karşın, Türklerin daha Avrupa'lı nitelikler taşıması Kırgızların ise öz Türkleri daha fazla temsil etmesi ve dolayısıyla bağımsızlığın onlar için çok önemli bir nitelik olmasıdır.
3. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencileri yetiştikleri yer açısından değerlendirildiğinde, köyde, kasabada ve şehirde yetişen öğrenci grupları arasında GE'nin hiçbir boyutu açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.
4. Çocukların büyümesinde çok önemli bir etkiye sahip olduğu düşüncesinden hareketle öğrencilerin anne ve babaların eğitim durumlarının GE üzerindeki

etkisine bakıldığında, anne-baba eğitiminin GE'nin hiç bir boyutunu etkilemediği görülmüştür.

5. Toplam kardeş sayısının ve kardeş sıralamasının GE üzerindeki etkisine bakıldığında, her ikisinin de girişimcilik eğiliminin hiçbir boyutunu etkilemediği görülmüştür. Oysa Türkiye'de yapılan araştırmalarda özellikle kardeş sıralaması açısından girişimcilerin genelde birinci ve ortanca çocuklardan çıktığı bulgusu elde edilmiştir.
6. Aile gelirlerinin öğrencilerin GE üzerindeki etkisi değerlendirildiğinde, gelir düzeyinin başarıma ihtiyacı, yenilikçilik ve yaratıcılık boyutlarını etkilediği saptanmış olup; başarıma ihtiyacının gelir düzeyi 501-650 dolar arasında bulunan öğrencilerle en yüksek gelir grubu ($651 \geq$ dolar) arasında olduğu ve gelir düzeyi yüksek olan grubun düşük olan gruba göre daha büyük bir başarıma ihtiyacı içinde oldukları saptanmıştır. GE'nin yenilikçilik boyutu açısından ise ailesinin gelir düzeyi en düşük olan grupla (200 dolar veya daha az) geliri 351-500 dolar arasında olan grup arasında anlamlı bir fark bulunup, ailesinin geliri düşük olan öğrenci grubu ailesinin gelir seviyesi yüksek olan gruba göre daha fazla yenilik yapma eğilimi içinde oldukları görülmüştür. Son olarak yaratıcılık boyutu açısından aile geliri 651 dolar veya üstü olan grupla geliri 501-650 dolar arasında olan grup arasında önemli bir fark bulunup; ailesinin geliri yüksek olan grubun düşük olan gruba göre daha fazla yaratıcılık eğilimi içinde olduğu saptanmıştır.
7. Ailede girişimcilik deneyimi olan birilerinin varlığının girişimciliğe adım atmak isteyen aile bireylerini birçok açıdan olumlu etkileyebileceği düşüncesinden hareket edilerek yöneltilen soru bağlamında, ailede girişimci olup/olmama durumunun GE'nin başarıma ihtiyacı ve yaratıcılık boyutları üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda ailesinde girişimci bulunan öğrenci grubunun başarıma ihtiyacı olmayan gruba göre daha yüksek çıkmış ve aynı şekilde ailesinde girişimci bulunan öğrenci grubunun yaratıcılık eğilimi olmayan gruba göre daha büyük çıkmıştır. Sonuç olarak aile içinde bir girişimcinin varlığı, çocukların başarıma ihtiyaçlarının ve yaratıcılıklarının gelişiminde etkili olduğu söylenebilir.
8. Öğrenciler demografik özelliklerden cinsiyet açısından değerlendirildiğinde, içsel denetim odağı ve bağımsızlık boyutları açısından erkek ve kız öğrenciler arasında önemli bir farklılığa rastlanmıştır. Buna göre kız öğrencilerin içsel denetim odağı inancı ve bağımsızlık eğilimi erkek öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır. Örneklemin önemli bir kısmının Kırgız öğrencilerden oluşması ve Kırgızistan'da kadınların iş yaşamında neredeyse her alanda çok önemli roller üstlendiklerini düşündüğümüzde, böyle bir sonucun çıkması şaşırtıcı olmamıştır. Oysa ki, cinsiyet ile ilgili yapılan araştırmalar genellikle girişimcilikte erkeklerin baskın olma durumu üzerinde durmakta, var olan istatistiki araştırmalarda bunu doğrulamaktadır.
9. Fakültele göre öğrencilerin girişimcilik eğilimleri karşılaştırıldığında, yenilikçilik (Edebiyat Fakültesi ile İletişim Fakültesi) ve dışsal denetim odağı (İİBF ve İletişim Fakültesi ile Edebiyat Fakültesi ve İletişim Fakültesi) boyutları açısından önemli farklılıklar var olup; bu farklılıkların kaynağına baktığımızda, Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin İletişim Fakültesi öğrencilerinde daha büyük bir yenilikçilik eğilimi içinde oldukları, İİBF ve Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin de İletişim Fakültesi öğrencilerinden daha fazla dışsal denetim odaklı oldukları görülmüştür.

10. Kaçınıcı sınıfta okudukları sorusuna göre öğrencilerin GE'nin farklılaşacağı hipotezi değerlendirildiğinde, öğrencilerin sınıfının GE'nin hiçbir boyutu üzerinde etkili olmadığı sonucuna varılmıştır.
11. Öğrencilerin genel akademik not ortalamaları değerlendirildiğinde, not ortalamasının dışsal denetim odağı ve bağımsızlık boyutları üzerinde etkili olduğu bulunmuş; dışsal denetim odağında not ortalaması 3.01-3.5 arasında olan grupla not ortalaması 2.51-3.00 arasında olan grupta, ayrıca not ortalaması 3.51-4 arasında olan grupla 2.51-3.00 arasında olan grupta farklılık olup; buna göre not ortalaması yüksek olan grup düşük olan gruba karşı daha yüksek bir dışsal denetim odağı inancına sahip olduğu çıkmıştır. Not ortalaması 3.51-4 arasında olan grupla not ortalaması 2.51-3.00 arasında olan grup arasında da bağımsızlık boyutu açısından önemli bir fark bulunmuş; not ortalaması yüksek olan grubun düşük olan gruba göre daha fazla bağımsız olma eğilimi içinde olduğu görülmüştür.
12. Yabancı dil bilmenin yurt dışına açılabilme ve daha büyük girişimlerde bulunabilme açısından önemli olduğu düşünülmüş ve GE üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Ana dilin dışında bilinen toplam yabancı dil sayısı değerlendirildiğinde, bunun sadece GE'nin yaratıcılık boyutu üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Aralarında önemli farkların olduğu gruplar olarak bir dil bilenler iki dil bilenler ve bir dil bilenlerle üç dil bilenler karşılaştırıldığında; bir dil bilenlerin hem iki dil hem de üç dil bilenlere göre daha büyük yaratıcılık eğiliminde oldukları görülmüştür.
13. Son olarak eğitim esnasında alınan girişimcilik dersinin GE üzerinde bir etkisinin olup/olmadığına bakıldığında, girişimcilik dersi alıp/almamanın GE'nin sadece dışsal denetim odağı boyutu üzerinde etkili olduğu görülmüş ve girişimcilik dersi almayanların alanlara göre daha fazla dışsal denetim odağı inancına sahip oldukları saptanmıştır. Sonuç olarak alınan girişimcilik dersinin öğrencilerin girişimcilik konusunda bilinçlenmesine katkıda bulunduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- AKDEMİR, A. (1996). Girişimcilik Kültürü "Para ile Mutlu Olunur mu?", Kütahya.
- AMABILE, T. M., CONTI, R., COON, H., LAZENBY, J. ve HERRON, M. (1996). "Assessing The Work Environment For Creativity", *Academey of Management Journal*, 39(5): 1169-1184.
- ARIKAN, S. (2004). Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- BÖRÜ, D. (2006). Girişimcilik Eğilimi: Marmara Üniversitesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Marmara Üniversitesi Yayını, İstanbul.
- BREKERT, G. G. (2009). "Innovation, Rule Breaking And Ethics Of Entrepreneurship", *Journal of Business Venturing*, 24: 448-464.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş., DEMİREL, F., (2011). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem Akademi, Ankara.
- CAN, A. (2013). SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi, Pegem Akademi, Ankara.

- CHELARIU, C., BRASHEAR, T. G., OSMONBEKOV, T. ve ZAIT, A. (2008) "Entrepreneurial Propensity In A Transition Economy: Exploring Micro-Level And Meso-Level Cultural Antecedents", *Journal Of Business & Industrial Marketing*, 23(6): 405-415.
- CHEN, H. L. ve HSU, C. H. (2013). "Entrepreneurial Orientation And Firm Performance In Non-Profit Service Organizations: Contingent Effect Of Market Orientationa", *The Service Industries Journal*, 33(5): 445-466.
- COVIN, J. G. ve SLEVIN, D. P. (1991). "A Conceptual Model Of Entrepreneurship As Firm Behavior", *Entrepreneurship Theory And Practice*, Fall: 7-25.
- ÇETİN, F. (2011). "Örgüt İçi Girişimcilikte Öz Yeterlilik Algısı Ve Kontrol Odağının Rolü", *Business And Economics Research Journal*, 2(3): 69-85.
- ERCAN, S. ve GÖKDENİZ, İ. (2009). "Girişimciliğin Gelişim Süreci Ve Girişimcilik Açısından Kazakistan", *Bilig*, 49: 59-82.
- EREN, E. (1982). *İşletmelerde Yenilik Politikası*, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- HECKHAUSEN, J. ve SCHULZ, R. (1995). "A Life-Span Theory Of Control". *Psychological Review*, 102: 284-304.
- HMIELESKI, K. M. ve CORBETT, A. C. (2008). "The Contrasting Interaction Effects Of Improvisational Behavior With Entrepreneurial Self-Efficacy On New Venture Performance And Entrepreneur Work Satisfaction", *Journal Of Business Venturing*, 23: 482-496.
- İRMİŞ, A., DURAK, İ., ÖZDEMİR, L. (2010). *Girişimcilik Kültürü: Anadolu Girişimciliğinden Örnekler*, Ekin Basım Yayım Dağıtım, Bursa.
- İŞCAN, Ö. F. ve KAYGIN, E. (2011). "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2): 443-462.
- JOHNSON, J. E. (2011). *Why Some Leaders Can Build New Organizations: Leadership, Individual Differences, And Gender In Entrepreneurship*, Unpublished Ph.D Thesis, The Pennsylvania State University.
- KALAYCI, Ş. (2009). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti. Ankara.
- KAO, J. (1989). *Entrepreneurship, Creativity & Organization*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey.
- KELEÇ, H. N., ÖZKAN, T. K. ve ALTUNOĞLU, A. E. (2012). "Önlisans Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 5(9): 107-118.
- KNIGHT, G. A. (1997). "Cross-Cultural Reliability And Validity Of A Scale To Measure Firm Entrepreneurial Orientation", *Journal Of Business Venturing*, 12: 213-225.
- KORKMAZ, S. (2000). "Girişimcilik Ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", *Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 18(1): 163-169.
- KRAUS, S. (2013). "The Role of Entrepreneurial Orientation In Service Firms: Empirical Evidence From Austria", *The Service Industries Journal*, 33(5): 427-444.

- KURT, M., AĞCA, V. ve ERDOĞAN, S. (2006). "Afyonkarahisar İli Girişimcilik Performansının Coğrafi Bilgi Sistemleri İle Analizi", Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 8(2): 97-114.
- LUSZCZYNSKA, A., SCHOLZ, U. ve SCHWARZER, R. (2005). "The General Self-Efficacy Scale: Multicultural Validation Studies", The Journal Of Psychology, 139(5): 439-457.
- MÜFTÜOĞLU, T. (1997). Girişimcilik, Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri Eskişehir.
- ÖZDEMİR, L. (2013). "Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Sosyo-Demografik Özellikler Açısından Değerlendirilmesi", International Conference on Eurasian Economies, 17-18 September 2013, St. Petersburg, ss. 617-626.
- KLIN, P. (1994). An Easy Guide to Factor Analysis, Routledge, New York.
- POON, J. M. L., AINUDDIN, R. A. ve JUNIT, S. H. (2006). "Effects Of Self-Concept Traits And Entrepreneurial Orientation On Firm Performance", International Small Business Journal, 24(1): 61-82.
- SALAS, E. ve CANNON-BOWERS, J. A. (2001). "The Science of Training: A Decade Of Progress", Annual Review Of Psychology, 52: 471-499.
- SOLMUŞ, T. (2004). "İş Yaşamı, Denetim Odağı Ve Beş Faktörlük Kişilik Modeli", Türk Psikoloji Bülteni, 10: 196-205.
- SPEIER, C. ve FRESE, M. (1997). "Generalized Sel-Efficacy As A Mediator And Moderator Between Control And Complexity At Work And Personel Initiative: A Longitudinal Field Study In East Germany", Human Performance, 10(2): 171-192.
- STRAUSER, D. R., KETZ, K. ve KEIM, J. (2002). "The Relationship Between Self-Efficacy, Locus Of Control And Work Personality" Journal of Rehabilitation, 68, 20-26.
- TDK (2013). <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=e%F0ilim&ayn=tam>, (ET: 30.04.2013).
- TODOROVIC, Z. W., MCNAUGHTON, R. B. ve GUILD, P. (2011). "ENTRE-U: An Entrepreneurial Orientation Scale For Universities", Technovatin, 31: 128-137.
- ZAHRA, S. A. (2008). "Being Entrepreneurial And Market Driven: Implication For Company Performance", Journal Of Strategy And Management, 1(2): 125-142.
- ZAHRA, S. A. (1995). "Corporate Entrepreneurship And Financial Performance: The Case Of Management Leveraged Buyouts", Journal Of Business Venturing, 10: 225-247.